

L'EVOLUCIÓ DEMOGRÀFICA DE LES TERRES DE L'EBRE

Pinyeres: abans era un poble pròsper i avui, despoblat

Anton Monner
cronista de Gandesa

Els moviments demogràfics dels nuclis urbans mostren fets que ens relaten el seu desenvolupament històric. Pinyeres, poble situat al nord-oest de Batea, al costat del riu Algars, amb església dedicada a la Transfiguració del Senyor, cementiri, carrers i cases dempeus, encara que mig enrunades, s'ha quedat totalment despoblat. La demografia ha fluctuat durant els diferents segles per raons determinades, fins a l'extrem que avui és un poble desert i no hi viu ningú.

El seu antic terme municipal és el límit provincial entre Tarragona i Sagorosa, partint amb el terme de Batea per Catalunya i els de Maella i Favara amb l'Aragó. Les terres són fèrtils i regades en bona part per les aigües del curs fluvial que el travessa. Disposa de grans planures plantades de vinyes, arbres fruiters, oliveres de conreu extensiu i grans masades properes al riu habitades fins als anys 50 del segle passat. Ha patit alts i baixos demogràfics molt significats durant els darrers mil anys, per diferents causes.

Al lloc hi existia un gran poblat protohistòric, de temps anteriors al ferro. S'hi ha fet diverses prospeccions arqueològiques des de principis del segle XX que en mostren la importància. Va ser ben conreat pels àrabs, que hi van deixar construïts assuts per regar les seues ribes, i molins fariners i oliers en funcionament. Però malgrat la fertilitat dels conreus, el seu aïllament, no haver disposat de muralla defensiva en èpoques medievals, els casaments mixtos entre gent de Batea, Maella i Favara, les pandèmies, les guerres,

El nucli de Pinyeres, al costat de Batea, ha quedat totalment despoblat. FOTOS EXPERIMENT GRÀFIC

"Pinyeres rebé un gran cop amb la darrera guerra civil. El temple fou cremat, devastat i profanat. Alguns dels seus joves moriren al front de batalla"

les sequeres i les glaçades provocaren grans canvis demogràfics.

En els primers temps de la reconquesta, durant el segle XII, com a terra propera als Ports, hi habitaven, refugiades, bandes d'àrabs dissidents, i resultava difícil de repoblar. Els mossàrabs autòctons i els nous pobladors portats pels nous senyors del Temple eren atacats per les ràtzies que baixaven riu avall per subministrar-se d'aliments. Com que les terres produïen bons fruits, els ramats de bestiar s'hi criaven amb facilitat, la gent disposava d'aviram abundós i el poble no tenia muralles per tancar-se, els atacs àrabs atracaven els habitants i els resultava difícil la su-

pervivència. En els primers moments, a partir del 1181, amb la primera carta de poblament d'Algars, població veïna de la qual depenia Pinyeres, els repobladors, malgrat els privilegis que se'ls atorgava amb finques i immobles, els resultava difícil aposentar-s'hi. Hagueren de passar 100 anys, el 1280, quan els templers atorgaren una nova carta de poblament a Pinyeres a favor de repobladors arribats amb les seues famílies, que van començar a construir l'església i engrandir el poble. Amb la dissolució de l'Orde del Temple, el territori fou cedit al convent Hospitaler de Casp, que era qui cobrava els seus delmes. Setanta anys més tard,

el 1350, Pinyeres ja tenia 38 focs, o siga, gairebé uns 300 habitants, quan la pau i les bones collites els feren prosperar. Durant el segle XIV i XV, primer amb la pesta negra i posteriorment amb la guerra de Joan II, per ser terra fronterera i arrasada per les tropes d'ambdós bàndols que hi passaven, al fogatge del 1497 només hi quedaven vuit focs. I en períodes posteriors a les guerres dels Segadors i de Successió, els bandits que saquejaven el territori reduïren la població a un màxim de 10 o 12 famílies.

L'època d'expansió coincidí amb la meitat del segle XVIII i durà fins a principis del XX. I en canvi, com a conseqüència de la guerra entre carlins i isabelins, i dels atacs i robatoris d'uns i altres exèrcits, Pinyeres va passar a dependre de l'Ajuntament de Batea, a partir del 1841. A meitat del segle XIX, les millores sanitàries, els augments dels preus dels fruits i

les bones produccions agrícoles n'incrementaren la població. L'any 1900 va arribar als 900 habitants. Passat aquest període i havent-se celebrat matrimonis mixtos amb els pobladors veïns que tenien propietats a Batea, Maella i Favara, ja que els quedaven relativament a prop les finques agrícoles de Pinyeres, algunes famílies marxaren a viure a aquests pobles, on disposaven de superiors atencions mèdiques, escolars i millor convivència social. Malgrat haver marxat uns quants habitants, els actes religiosos es continuaven celebrant amb un rector estable a la població, i també la festa major del poble, el dia 6 d'agost. A la plaça Major hi acudien a ballar els habitants provinents dels pobles veïns on havien emigrat, recordant els temps passats.

Pinyeres rebé un gran cop amb la darrera guerra civil. El temple fou cremat, devastat i profanat. Alguns dels seus joves moriren al front de batalla. Molts dels seus habitants emigraren a Barcelona, sobretot a Molins de Rei, on vivia una colònia de bateans. I, així, al poble on es vivia, i que produïa i guardava el territori, ara només hi queden les runes.

I per comparar com ha canviat la demografia provincial durant els darrers 120 anys en perjudici de les zones rurals, esmento que quan Pinyeres, el 1900, tenia 900 habitants, Tarragona capital en tenia 23.000. Tota la comarca de la Terra Alta, que incloïa Pinyeres, 25.000. Tortosa, 24.000, i en canvi a la nostra comarca avui només en queden 12.000, mentre que Tortosa ha augmentat a 34.000 i Tarragona s'ha multiplicat fins a 140.000. O sigui que durant els gairebé tres mil anys d'història, Pinyeres, com altres pròspers pobles agrícoles de la província ha desaparegut per sempre més. ■